

Підсекція 1\2 УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО ХХ СТОЛІТТЯ

Керівники: *Пітеніна Валерія, доктор філософії (PhD), ст. викладач кафедри ТІМ НАОМА*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-508-5-18>

Адамська Ірина, кандидат історичних наук, доцент кафедри української філософії та культури, КНУ імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ВІЙСЬКОВА ПІДГОТОВКА В КІНОМИСТЕЦТВІ: ПРИЗОВНИКИ В КІНОХРОНІКАХ ВУФКУ 1920-Х

Ключові слова: ВУФКУ, український кінематограф, образ призовників, військова підготовка, літні табори, документальне кіно, радянська пропаганда.

Iryna Adamska, PhD in History, Associate Professor, Ukrainian Philosophy and Culture Department, Taras Shevchenko National University of Kyiv

MILITARY TRAINING IN CINEMATOGRAPHY: CONSCRIPTS IN THE VUFKU NEWSREELS OF THE 1920s

Abstract. In the 1920s, the All-Ukrainian Photo Cinema Administration (VUFKU) produced newsreels called 'Film Week of the VUFKU' and short documentaries to show to the public. The documentary film magazine covered all the issues important to the government. One of these was military training and recruitment. Images of young people undergoing military training and the peculiarities of Soviet military training regularly appeared in the film magazine. *Key words:* VUFKU, Ukrainian cinema, image of conscripts, military training, summer camps, documentaries, Soviet propaganda.

Після захоплення влади більшовики велику увагу зосередили на розбудові війська. При переході до «мирного будівництва» передбачалося скорочення витрат на військове відомство задля покриття інших державних видатків та подолання економічної кризи. Необхідно було провести демобілізацію, але в той же час налагодити військову підготовку громадян для оборони новоствореної країни і реалізації ідеї світової комуністичної революції.

Ще з 1919 р. військові справи в УСРР знаходилися під прямим контролем російських більшовиків. Усі нормативні документи РНК СРСР, що

стосувалися військових питань, діяли і в УСРР. 8 серпня 1923 р. ЦВК та РНК СРСР прийняли декрет «Про організацію територіальних частин та проведення військової підготовки трудящих». Документ передбачав міліційну основу організації збройних сил. Так, поряд з кадровими частинами, створювалися територіальні формування, які перебували у повній бойовій готовності на рівні з регулярними частинами. Територіальні частини мали постійний та перемінний склад. Перші проходили військову службу так само як і кадри постійної армії. Другі періодично проходили вишкіл та різного роду збори. До цього додавалася попередня та допризовна військова підготовка, яку починали проходити з 16 і 19 років. У декреті підкреслювалося, що всі робітники та селяни мали «усвідомлювати свою приналежність до єдиної Червоної Армії».

Продовжуючи військову реформу, 18 вересня 1925 р. ЦВК СРСР прийняв закон «Про обов'язкову військову службу», який передбачав допризовну підготовку чоловіків з 19 років, дійсну військову службу та знаходження у запасі чоловіків від 21 до 40 років. Закон визначив три можливі варіанти проходження військової служби: у кадровому складі Червоної армії, у перемінному складі територіальних частин та позавійськовим порядком (на періодичних навчальних зборах).

Задля популяризації військової служби, особливо серед молоді, знімали та показували населенню в рамках кіножурналів ВУФКУ та окремими кіносюжетами допризовну підготовку, окремі аспекти проходження служби у військових і територіальних частинах та навчання під час зборів.

У німих кінохроніках ВУФКУ 1920-х років написи робили українською мовою. Отже, створювали їх задля показу саме українським глядачам та популяризації серед них проходження військової служби.

Вже у 1923 р. з'явився кіносюжет «В одному з перших радянських полків», який демонстрував військові казарми, військовий літній табір у лісі, проходження військових занять. Подібні сюжети з'являтимуться також в кіножурналі «Кінотиждень ВУФКУ» впродовж другої половини 1920-х років. Так, у 1927 р. в 33 номері кіножурналу демонстрували військові навчання харківської молоді та наметове містечко за містом, вручення документів та відзнак випускникам одеської артилерійської школи, у 37 номері – тактичні навчання київської молоді. Частою була тема літніх військових таборів, яка тільки у 1928 р. демонструвалася кілька разів, зокрема у номері 26/69 – літній військовий табір у лісі, в номері 37/80 – навчання призовників на березі Чорного моря. У 1929 р. таких сюжетів стало ще більше. У кінохроніках показували не тільки військові навчання, але й заняття спортом, відвідування «політзанять», побут призовників, зустрічі з керівництвом і навіть їх культурне дозвілля, як, наприклад, організовану в літньому таборі Артемівського округу виставу Театру робітничої молоді (ТРОМ) «Заколот» та зустріч з акторами. У 1930 р., відповідаючи еконо-

мічній політиці того часу, з'явився кіносюжет про соціалістичне змагання у військових частинах.

Отже, у 1920-х роках кінохроніки ВУФКУ відображали всі основні напрямки політики більшовиків. Враховуючи важливість для влади питання військової підготовки та комплектування частин Червоної армії, проведення військової реформи у 1924-1928 роках – зазначені теми з'являлись і в документальному кіно та за рахунок нього популяризувалися серед населення.